GENERALITIES AND PARTICULARITIES OF THE CAVE DENOMINATIONS WITHIN TOPONYMY

Iustina Burci, Scientific Researcher II, PhD, Scientific Researcher II, PhD, "C.S. Nicolăescu-Plopşor" Institute for Research in Social Studies and Humanities, Craiova, Romanian Academy,

Abstract: The geographic space, through its variety and complexity of forms (equally positive and negative), constitutes, from the lexical point of view, a vast field for research, both on addressing the common names, through the recording of an extremely generous inventory of entopic terms, and the proper ones, also numerous, due to the fact that any geographic object, regardless its size, can easily become a guiding landmark in the life of a community, a circumstance that generates its isolation through the name.
In the economy of the forms of relief, the natural caves occupy, from the numeric point of view, a peripheral position, owing to their scarce presence, as compared to other geographic items. On addressing their typology and the means used in denominating them, they are included in the general denominative process related to the sphere of place names, benefiting, in the same time, by specific particularities. Thus, the present work intends to make a radiography of the cave names from our entire country.

Keywords: denomination, caves, transfer, generality, specificity

Tipologia formelor de relief negative de pe cuprinsul ţării noastre este una cât se poate de variată, incluzând obiecte geografice ale căror caracteristici fizice le poziţionează sub nivelul unui plan de referinţă stabilit. Pot fi încadrate aici atât morfonime[1] din categoria celor asupra cărora natura a lucrat (de cele mai multe ori) îndelung, marcate, unele, prin factorul periculozitate (acestea fiind şi cele mai numeroase) – *adâncitură mare în munţi, prăpăstioasă, ca o căldare*; *adâncitură strâmbă, adâncă, între dealuri, loc rău, întunecos, văgăună adâncă*; *drum greu, prăpăstios, folosit de obicei de animale*; *gaură, văgăună, ca o grotă în coasta unui deal*; *râpă mare, vale ca un canion*; *scobitură în stâncă*; *trecătoare îngustă cu pereţi înalţi şi stâncoşi, abrupţi*; *vale adâncă, ascunsă între piscuri, prăpăstioasă, ca o strachină cu pereţi prăpăstioşi*; *vale îngustă, adâncă, cu coaste râpoase, surpate, greu de umblat* etc. –, altele, prin factorul utilitate – *găuri în stânci în care se poate adăposti omul sau animalele* –, ori apărute ca rezultat al unor fenomene naturale accidentale: *adâncituri lăsate de apă*; *loc care se surpă*; *scobitură naturală rezultată din alunecarea terenului* etc.; din când în când, omul şi-a făcut, de asemenea, simţită prezenţa, intervenind asupra mediului înconjurător în mod involuntar (*drum mai adâncit, urma lăsată de care printr-un loc mai moale* etc.) sau voluntar (*groapă făcută pentru strâns apa* etc.)

[1]Definiţiile au fost extrase din Gheorghe Bolocan, Elena Silvestru-Şodolescu, Iustina Burci, Ion Toma, *Dicţionarul entopic al limbii române*, (DELR), Craiova, Editura Universitaria, vol I (A-M), 2009; vol. II (N-Z), 2010.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4080 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-20 19:57:16 UTC)

Din multitudinea categoriilor negative pe care le înregistrează relieful nostru, ne vom axa, în paginile lucrării de faţă, asupra *peşterilor*, încercând să conturăm un tablou al tipurilor de nume întâlnite în această sferă; vom observa în ce măsură el se circumscrie procesului denominativ toponimic şi care sunt, pe de altă parte, specificităţile sale.

Vom începe însă prin a face câteva observaţii asupra paletei semantice înregistrate în aria termenului selectat. În general, în dicţionarele explicative ale limbii române, acesta apare glosat astfel: „Cavitate, scobitură naturală subterană adâncă şi mare, formată prin dizolvarea unor roci solubile de către apele de infiltraţie; grotă, cavernă”[2]; definiţia este suplimentată, în unele cazuri, cu menţiuni care vizează morfologia peşterilor, analizată pe criterii diverse: „cu ieşire la suprafaţă”, „cu sisteme complexe de galerii”, „uscată sau străbătută de un curs de apă”, „cu formaţiuni concreţionale diverse – stalactite, stalagmite, coloane etc.)” etc. În urma anchetelor efectuate pe teren, DELR nuanţează şi el semantica entopicului *peşteră,* îmbogăţindu-l lexical după cum urmează: 1. „Găuri în stânci în care se poate adăposti omul” (AB, AG, BV, BZ, CS, CŢ, CV, DJ, GJ, HD, NŢ, OT, SB, SV, TL, VL, VR); 2. „Gaură, văgăună, grotă în coasta unui deal” (AB, AG, AR, BV, CŢ, HD, MH, MM, NŢ, SV, VL); 3. „Scobitură în stâncă” (AG, DJ, HD, MM, VL); 4. „Scobitură naturală în pământ mai mică sau mai largă în care intră apa” (TR); 5. „Scobitură în granit de forma unei linguri sau a unei pâlnii” (AG, NŢ); 6. „Găuri în care se adăpostesc animalele” (GJ, NŢ); 7. „Vale adâncă între dealuri, loc rău, întunecos, văgăună adâncă” (BV, MH). Se poate observa faptul că în timp ce accepţiile din dicţionarele explicative/terminologice iau în calcul o gamă largă de particularităţi (referitoare la profilul solului, hidrologie, faună, floră etc.), cele din DELR, bazate pe legătura ancestrală a omului cu natura, se restrâng, de regulă, la următoarele aspecte: adâncime, formă, periculozitate şi utilitate (peşterile pot constitui adăposturi ocazionale).

Relaţia aceasta personală a rezidenţilor unei zone cu elementele mediului înconjurător se reflectă şi la nivelul denominaţiei peşterilor; marea lor majoritate au fost numite conform unor indicii (localizare, posesie etc.) care ţin mai mult de psihologia şi reperele orientative cu care operează conştiinţa populară şi numai în mică măsură în funcţie de criterii ce au în vedere aspecte ştiinţifice.

Informaţia[3] pe care am avut-o la dispoziţie ne-a permis, în general, o analiză stratificată pe mai multe paliere.

1. Constatăm, pentru început, că în denumirea peşterilor prevalează o serie de caracteristici care se referă la:

a) **culoare**: *Peştera Albastră* (TM), *Peştera Albă* (BH), *Peştera Neagră de la Bârsa* (BH), *Peştera Avenul Negru* (BH), *Peştera Roşie* (BH, VL) etc.;

b) **dimensiune**: *Avenul Mare de deasupra Sorburilor din Poiana Ponor* (BH), *Peştera Adâncă* (GJ), *Peştera Înaltă* (BH),*Peştera Mare* (GJ, MH, VL), *Peştera Mare de din Valea Firei* (CJ), *Peştera Mare de la Arcada* (BH), *Peştera Mare de la Faţa Pietrii* (BH), *Peştera Mare de la Mereşti* (HG), *Peştera Mare din Dâmbul Colibii* (BH), *Peştera Mare din Dealul Jilip* (CJ), *Peştera Mare din Galeria Borfu* (BH), *Peştera Mare din Ogaşul Adânc* (GJ), *Peştera Mică* (MH), *Peştera Mică de la Cascada Văii Oşelu* (BH), *Peştera Mică de la Chişcău* (BH), *Peştera Mică de la Corbasca* (BH), *Peştera Mică de la Faţa Bălăcenii* (AB), *Peştera Mică de la Molhaşul Ponorului* (BH), *Peştera Mică de la Tău* (CJ), *Peştera Mică de lângă Valea*

[2] https://dexonline.ro/definitie/pe%C8%99ter%C4%83

[3] Excerptată din următoarele surse: *Dicţionarul toponimic al României. Oltenia* (DTRO), coord. prof. univ. dr. Gh. Bolocan,vol. 5 (O-R), Craiova, Editura Universitaria, 2004; *Dicţionarul toponimic al României. Muntenia* (DTRM), coord. prof. univ. dr. Nicolae Saramandu, vol. 5 (N-P), Bucureşti, Editura Academiei Române, 2013; https://ro.wikipedia.org/wiki/Listă_de_peşteri_din_România (site accesat în perioada 1.04. – 20.04.2017).

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4080 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-20 19:57:16 UTC)

Chifului (BH), *Peştera Mică din Băroaica* (CJ), *Peştera Mică din Cuciulata* (CJ), *Peştera Mică din Dâmbul Colibii* (BH), *Peştera Mică din Vâlcelul cu Cascada* (BH), *Peştera Scundă de la Colibi* (BH), *Peştera Scundă* (AB, BH) etc.;

c) **formă**:*Avenul Alungit de sub Rame* (BH), *Peştera Clopot* (VL), *Peştera Cotită din Piatra Fagului* (BH), *Peştera Înclinată* (BH), *Peştera Înşirată* (VL),*Peştera Răsucită din Valea Corlatului* (BH),*Peştera Şerpuită* (BH), *Peştera Tunel* (TL, AB), Peştera Tunel din Valea Corlatului (BH) etc.;

d) **tipul de sol**: *Peştera Cristalelor din Galeria Codreanu* (BH), *Peştera Cristalelor* (AR), *Peştera cu Corali* (HD), *Peştera cu Perle* (VL), *Peştera Gheţarul de la Bârsa* (BH), *Peştera Gheţarul de la Focul Viu* (BH), *Peştera Gheţarul de la Vârtop* (AB) etc.;

e) **cu sau fără apă**: *Peştera cu Apă* (GJ),*Peştera cu Apă de la Coroana* (GJ),*Peştera cu Apă de la Moară* (BH),*Peştera cu Apă de la Podul Luncşoarei* (BH), *Peştera cu Apă de sub Socolovăţ* (CS),*Peştera cu Apă din Faţa Bălăcenii* (AB),*Peştera cu Apă din Valea Firei* (CJ), *Peştera cu Apă din Valea Leşului* (BH), *Peştera cu Apă din Valea Someşului* (CJ), *Peştera Curentului* (BH),*Peştera Ponor Uscată* (CS), *Peştera Seacă de la Coteţul Dobreştilor* (CJ), *Peştera Seacă de la Izvorul Păulesei* (BH),*Peştera Uscată din Valea Someşului* (CJ) etc.;

f) **căi de acces**: *Avenul cu Două Intrări* (AB), *Avenul cu Trei Intrări din Sodolul Laurului* (BH), *Peştera cu Două Guri din Piatra Şoimului* (BH), *Peştera cu Două Intrări din Pârâul Micuşii* (CJ), *Peştera cu Două Intrări din Valea Plaiului* (BH), *Peştera cu Două Intrări* (AB), *Peştera cu Patru Uşi* (GJ), *Peştera cu Trei Intrări din Cheile Văii Vâlceaua* (AB), *Peştera cu Trei Intrări din Valea Corlatului* (BH) etc.;

g) **accesibilitate**: *Peştera Ascunsă* (BH), *Peştera Dosită de la Faţa Bălăcenii* (CJ) etc.;

h) **periculozitate**: *Avenul de la Iaduri* (MH), *Avenul Groazei* (CS),*Grota Haosului* (SV), *Peştera de la Iad* (GJ) etc.;

i) **localizare**: *Peştera de Jos de la Federi* (HD), *Peştera de Sus de la Corbeşti* (BH), *Peştera din Vârf* (GJ), Peștera Mică de sub Peștera Mosnic (CS), *Peştera Suspendată de la Arcada* (BH), *Peştera Suspendată* (AB),

j) **temperatură**: *Peştera cuRăcoare* (MH), *Peştera Rece* (GJ) etc.;

k) **repere:**

– **vegetale**: *Avenul Bradul Strâmb* (HD), *Avenul de la Bradul Căzut* (HD), *Avenul Florilor* (VL), *Peştera Alunii Negri* (HD), *Peştera Buciumul Sucit* (AB),*Peştera de la Alun* (CJ), *Peştera de la Fagul Uscat* (BH), *Peştera di la Smidă* (GJ), *Peştera Fagului* (BH), *Peştera Scoruşului* (GJ), *Peştera Urzicilor* (BH) etc.

– **animale/insecte**: *Avenul Oilor Moarte* (BH),*Grota Urşilor* (HG), *Peştera Bursucilor* (BH), *Peştera Calului* (AB, BH, HG), *Peştera Caprei* (BH), *Peştera Caprelor* (VL), *Peştera Condorului* (BH), *Peştera Corbului* (CS), *Peştera cu Insecte din Garda* (CJ),*Peştera cu Lilieci* (GJ), *Peştera Fluturilor* (CS), *Peştera Iedului* (GJ),*Peştera Jderilor* (AB), *Peştera Liliecilor* (AB, AR, BV, CJ, GJ, SV, VL), *Peştera Liliecilor din Cheile Caraşului* (CS), *Peştera Oilor* (AB, VL), *Peştera Porcului* (CS), *Peştera Rapanelor* (CȚ),*Peştera Salamandrelor* (CS),*Peştera Şoimilor* (VL),*Peştera Şoimului* (CS), *Peştera Ursului* (HG), *Peştera Urşilor* (AG, BH, HD), *Peştera Urşilor-Chişcău* (BH), *Peştera Vacii* (BH), *Peştera Vacilor* (MH), *Peştera Vacilor de la Cloşani* (GJ), *Peştera Vacilor de la Orzeşti* (GJ),*Peştera Veveriţelor* (BH), *Peştera Vidrei* (CJ), *Peştera Viespilor* (BH),*Peştera Vulpilor din Valea Plaiului* (BH), *Peştera Vulturilor* (BH) etc.;

– **geografice**: a) obiecte din teren – *Peştera Cuptorului* (CJ), *Peştera Dalei de Piatră* (AB), *Peştera de la Cascadă*(HD), *Peştera de la Cruce*(CS), *Peştera de la Colibi*(CJ), *Peştera de la Fântâna Roşie* (BH),*Peştera de lângă Drum* (AB), *Peştera de lângă*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4080 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-20 19:57:16 UTC)

Pod (HD),*Peştera de la Movile* (CŢ), *Peştera de la Stâncă* (TL), *Peştera de sub Gruiu* (BH),*Peştera de sub Piatra Căldarilor* (CJ), *Peştera din Capu Stâncii* (HD), *Peştera din Perete* (HD), *Peştera din Peretele Dârnini* (AB),*Peştera Pârleazului* (GJ) etc.; b) toponime majore sau minore: *Avenul de după Beliş* (AB), *Avenul din Dosul Colibii* (BH), *Avenul din Dosul Lăcşorului* (HD), *Peştera Cloşani* (GJ), *Peştera Comarnic* (CS), *Peştera Crivii* (MH), *Peştera cu Apă de la Izbucul Bigăr* (CS),*Peştera de la Comana* (HG), *Peştera de la Dumbrăviţa de Codru* (BH),*Peştera de la Gura Comarnicului* (CS), *Peştera din Coasta Mihăiesei* (CJ),*Peştera din Dosul Blidarului* (BH), *Peştera din Drumul Prolazului* (CS), *Peştera din Faţa Comarnicelor* (HD), *Peştera Dubova* (CS), *Peştera Galaţiului* (CS) etc.; c) hidronime[4]: *Peştera Dâmbovicioara* (AG),*Peştera de la Gura Pârâului Colibii* (BH),*Peştera de la Pârâul Budu* (BH), *Peştera din Pârâul Blidaru* (BH), *Peştera din Pârâul Colibii* (BH), *Peştera din Pârâul Gaichii* (BH), *Peştera Ialomicioara* (DB), *Peştera Ialomiţei* (DB),*Peştera Isverna*/*Izverna* (MH) etc.;

– **istorice**: *Avenul din Tătăroaia* (BH),*Grota Ruinelor* (SV),*Peştera Arnăuţilor* (VL),*Peştera Boierească* (GJ), *Peştera Decebal* (PH), *Peştera Fugarilor* (BH), *Peştera Gaura Haiducească* (CS),*Peştera Gaura Haiducească* (CS), *Peştera Grota Haiducului* (VL),*Peştera Hoţilor de la Băile Herculane* (CS),*Peştera Hoţilor* (BH), *Peştera Pintea Viteazul* (MM), *Peştera Tătarilor* (HG), *Peştera Tătarului* (DB), *Peştera Veterani* (MH) etc.;

j) **persoane reale** (care au avut de-a face într-un fel sau altul cu peşterile respective: ca proprietari, descoperitori, rezidenţi ai lor etc.): 1. individualizate prin nume: *Gaura lui Ciocârdie* (MH),*Peştera Diana* (CS), *Peştera Dobreştilor* (AG),*Peştera Elena* (CS), *Peştera Emilian Cristea* (AG), *Peştera Epuran* (MH), *Peştera Ion Barzoni* (CS),*Peştera Lenuţa* (CS),*Peştera Lii* (SJ),*Peştera Lucia* (AB), *Peştera lui Adam* (CS), *Peştera lui Cezar Manea* (HD), *Peştera lui Duţu* (AR), *Peştera lui Gavrilaş Vulcu* (HD), *Peştera lui Gheorghică* (BH),*Peştera lui Micula* (BH),*Peştera lui Trăienuţ* (BH), *Peştera Nuţului* (MH), *Peştera Onceasa* (CJ), *Peştera Onicăi* (DB),*Peştera Oprică* (VL), *Peştera Racoviţă* (CS); *Peştera Sfântul Andrei* (CŢ), *Peştera Sfântului Anton* (GJ), *Peştera Sfântului Ioan Casian* (CŢ) etc.; 2. nedefinite în mod clar: *Peştera Bătrânului* (BH), *Peştera Babei* (BH, CŢ), *Peştera Babelor* (GJ), *Peştera Feciorilor* (CJ), *Peştera Femeii* (MH), *Peştera Fetelor* (GJ), *Peştera Maicii* (VL),*Peştera Muierii* (GJ), *Peştera Muierilor din Pârgavu* (GJ) etc.;

k) **fiinţe mitologice**: *GrotaDracului* (BH), *Peştera Casa Dracului* (SM), *Peştera Dracilor* (AG), *Peştera Drăcoaia* (BH), *Peştera Grota Zânelor* (BN), *Peştera Hygeea* (CS), *Peştera Mică de la Lacul Dracului* (CS), *Peştera Poarta Zmeilo*r (AB), *Peştera Zânelor* (CJ), *Peşterile de la Lacul Dracului* (BH) etc.;

Exemplele pe care le-am surprins în clasificarea noastră reprezintă doar o parte a celor existente în mod real şi anume, acea parte care a putut fi clasificată pe categorii; cele mai multe dintre denumirile peşterilor descriu, de regulă, situaţii particulare, singulare – *Avenul cu Dantelă* (BH), *Peştera cu Aburi* (CS), *Peştera cu Două Etaje* (HD), *Peştera cu Fereastră din Dealul Corbasca* (BH),*Peştera cu Fuioarele* (GJ), *Peştera cu Horn* (AB),*Peştera cu Oase* (CS),*Peştera cu Pridvoarele* (VL), *Peştera cu Războaiele* (GJ), *Peştera cu Treaptă din Corbască* (BH), *Peştera cu Treaptă* (AB), *Peştera Hicleana* (CS),*Peştera Sălii cu Blocuri* (BH), *Peştera Scărişoara* (AB), *Peştera Spinului* (CS), *Peştera Ţepoasa* (HD), *Peştera-aven Bijuteria* (CS) etc. etc., unele dintre ele intermediate metaforic: *Avenul Solitudinii* (BH), *Grota*

[4] Numele apei/localităţii devine, prin transfer, şi numele peşterii sau, în alte cazuri, toponimul însoţit de prepoziţii (*din, de după, de la* etc.) intră în denumirea peşterii ca indicator al proximităţii în care aceasta se află.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4080 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-20 19:57:16 UTC)

Palatul de Ciocolată (SV), *Peştera de Lapte* (BV), *Peştera Mameloanelor* (BH),*Peştera Pălăriei* (HD),*Peşterile Nările* (GJ) etc.

Omonimia în privinţa denumirilor de peşteri apare în special în cazul celor care vizează existenţa unor situaţii comune atât ca împrejurare geografică, cât şi ca redare lexematică. Ea poate fi înregistrată la distanţă, când obiectele denumirii sunt situate în judeţe diferite: *Peştera de sub Cetate* – Munţii Şureanu, HD / Munţii Aninei, CS; *Peştera Calului* – Munţii Bihorului, BH / Munţii Perşani, HG / Munţii Trascău, AB; *Peştera Liliecilor* – Cheile Turzii, CJ / Munţii Căpăţânii, VL / Munţii Codru-Moma, AR / Munţii Rarău, SV / Munţii Trascău, AB / Munţii Vâlcanului, GJ / Rucăr-Bran, BV; *Peştera Urşilor*– Munţii Bihorului, BH / Munţii Piatra Craiului, AG / Munţii Şureanu, HD etc.; însă, cele mai multe cazuri de omonimie apar la nivel local, fapt care necesită o dezambiguizare în plan denominativ. Această problema a fost rezolvată prin intermediul determinării numerice.

La fel ca substantivele şi adjectivele, numeralele pot dobândi statutul de nume propriu în toponimie, în structuri a căror apariţie este influenţată de condiţiile urbanistice ori naturale dintr-o zonă stabilită[5]. Ele corelează funcţia de bază – aceea de a exprima un număr, o determinare numerică a obiectelor sau ordinea lor prin numărare – cu funcţia de individualizare onomastică a unui anumit loc, prin intermediul percepţiei (ori imaginaţiei) umane. Fie că descriu un obiect (copaci, cruci, dealuri, fântâni, izvoare, livezi, locuri arabile, păduri, piscuri, podgorii, stânci etc. din interiorul satelor ori izolate) din punct de vedere natural (*La Trei Fagi Dintr-o Tulpină, La Tufa cu Patru Crăci, La Nucii ăi Doi, Piatra cu Trei Găuri, Piscu cu Două Coame, Şapte Gârniţi* etc.) ori din perspectiva unui eveniment petrecut în preajmă (*La Fântâna cu Doi Cai, La Fântâna cu Două Lumânări, La Trei Nebuni, La Cinci Câini, Movila cu Două Cruci* etc.), numele de locuri care au componenţă numerică devin, de regulă, repere orientative şi afective în viaţa comunităţii.

În cazul denumirilor de peşteri, cifrele[6] sunt indicatori apăruţi din necesitatea de individualizare a cavităţilor naturale aflate în raport de contiguitate spaţială[7]. Sunt utilizate atât numerele romane: *Peştera I de la Cerbu* / *Peştera II de la Cerbu* / *Peştera III de la Cerbu* / *Peştera IV de la Cerbu* / *Peştera V de la Cerbu* / *Peştera VI de la Cerbu* / *Peştera VII de la Cerbu* – Munţii Bihorului, CJ; *Peştera I din Dealul Pliştilor* / *Peştera II din Dealul Pliştilor* / *Peştera III din Dealul Pliştilor* – Munţii Bihorului, CJ; *Peştera I de la Poiana Ponor* / *Peştera II de la Poiana Ponor* / *Peştera III de la Poiana Ponor* – Munţii Bihorului, BH; *Avenul I de la Corobana lui Gârtău* / *Avenul II de la Corobana lui Gârtău* – Munţii Bihorului, AB; *Peştera Argiloasa I* / *Peştera Argiloasa II* – Munţii Bihorului, BH; *Peştera Coibiţa I* / *Peştera Coibiţa II* – Munţii Bihorului, CJ etc., cât şi cele arabe (însoţite, în plus, şi de menţiunea nr.): *Peştera nr. 1 de la Dâlma cu Brazi* – Munţii Retezat, HD; *Peştera nr. 1 de la Gura Ponicovei* – Munţii Ciucăru Mare, CS; *Peştera nr. 2 de la Gura Ponicovei* – Munţii Ciucăru Mare, CS; *Peştera nr. 10 din Valea Cernei* – Munţii Mehedinţi, GJ; *Peştera nr. 14 din Valea Cernei* – Munţii Mehedinţi, GJ; *Peştera nr. 62 din Bazinul Cernei* – Masivul Geantul Inelat, CS; *Peştera nr. 27 din Valea Roşia* – Munţii Şureanu, HD; *Peştera nr. 5 din Valea Roşia* – Munţii Şureanu, HD; *Peştera nr. 4 din*

[5] Iustina Burci, *Structuri toponimice cu numerale*, în „Analele Universităţii din Craiova. Seria Ştiinţe Filologice. Lingvistică", Anul XXXV, nr. 1-2, 2013, p. 34.

[6] Pe lângă cifre, în denumirea peşterilor apar, sporadic, şi litere: *Peştera V5* (Munţii Bihorului, BH), *Avenul E de la Vranovăţ* (Munţii Locvei, CS), *Peştera K* (Munţii Aninei, CS). La polul opus încercărilor de a izola denominativ cavităţile naturale – prin diferite mijloace (cifre, litere) – se află o peşteră din judeţul Caraş Severin (Munţii Ciucăru Mare), *Peştera Fără Nume*. Însă şi aici, devenind parte componentă a unei structuri nominale, determinantul *Fără Nume* dobândeşte „funcţia de a însemna totuşi «ceva»" (Ion Toma, 101 nume de locuri, Bucureşti, Humanitas, 2015, p. 17).

[7] Denumiri identice pot apărea în zone diferite ale ţării; de determinare numerică au beneficiat însă doar acelea aflate în vecinătate: *Peştera de sub Cetate* – Munţii Şureanu, HD; *Peştera de sub Cetate I* / *Peştera de sub Cetate II* – Munţii Aninei, CS.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4080 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-20 19:57:16 UTC)

Cheia Taia – Munţii Şureanu, HD; *Peştera nr. 9 din Cheile Vârghişului* – Munţii Perşani, HG etc. Poziţia ocupată de indicele numeric în structura denumirii este una oscilantă: acesta se poate regăsi deopotrivă în partea de început a numelui, imediat după genericul *peşteră* sau *aven*, dar şi la finalul construcţiei.

2. Termenul generic prin care sunt desemnate cavităţile naturale este reprezentat, în general, de către entopicul *peşteră*[8]. Însă, în funcţie de morfologia lor, în afară de acesta apar numeroase alte apelative, unele specializate, altele care fac parte din terminologia geografică generală ori care au fost împrumutate din vocabularul altor domenii prin intermediul metaforei:

abriu (adăpost sub stâncă): *Abriul de la Cascada de sub Piatra Budului* (BH),*Abriul de lângă Grota Dracului* (BH), *Abriul din Valea Plaiului* (BH), *Abriul Suspendat din Valea Stearpă* (AB) etc.;

arcadă (element arhitectural format din unul sau din mai multe arce şi din elementele care le susţin – coloane, stâlpi, ziduri; formaţie anatomică în formă arcuită): *Arcada de deasupra Izbucului Ponor* (BH), *Arcada*[9]*de deasupra Izbucului Tăuz* (CJ), *Marea Arcadă* (BH) etc.;

aven (prăpastie circulară formată în roci calcaroase, în care se scurg adesea apele de suprafaţă): *Avenele de la Cetatea Rădesei* (CJ),*Avenul Acoperit* (BH),*Avenul Câinelui* (BH),*Avenul Cristalelor* (BH),*Avenul cu Dantelă* (BH), *Avenul de după Beliş* (AB), *Avenul de sub Babele* (DB),*Avenul din Bălileasa* (BH),*Avenul din Boldul Ioneştilor* (MH),*Avenul din Dosul Colibii* (BH), *Avenul din Dosul Lăcşorului* (HD), *Avenul din Dunga Vulturului* (AB), *Avenul lui Bonchiş* (BH), etc.;

casă: *Casa Cristinei* (AB);

cascadă: *Cascada de Tuf „Pişătoarea”* (Munţii Almăjului, CS);

crăpătură:*Crăpătura din Dealul Sturzăului* (BH);

galerie: *Galeria Polaris* (Munţii Apuseni);

gaură: *Gaura Chindiei II* (CS), *Gaura Cornii* (CS), *Gaura de la Colţul Morii* (AB), *Gaura lui Ciocârdie* (MH) etc.;

grotă: *Grota Dracului* (BH), *Grota Haosului* (SV), *Grota Morii* (CS), *Grota Palatul de Ciocolată* (SV), *Grota Ruinelor* (SV), *Grota Urşilor* (HG) etc.;

gură: *Gura Prosacului* (MH);

hudă (gaură, spărtură): *Huda de la Chişcău* (BH),*Huda de la Poliţă* (AB);

izbuc (izvor de apă cu debit intermitent care se formează în regiunile carstice şi funcţionează pe principiul sifonului):*Izbucul Breancului* (BH), *Izbucul Bulbuci* (BH), *Izbucul Bulzului* (BH), *Izbucul Coibiţa* (CJ), *Izbucul de la Călugări* (HD), *Izbucul de la Coliba Ghiobului* (AB), *Izbucul de la Coteţul Dobreştilor* (AB), *Izbucul de la Fileşti* (AB), *Izbucul de la Rădeasa* (CJ), *Izbucul de la Remeţi* (BH), *Izbucul din Gărdişoara* (AB), *Izbucul din Valea Ponorului* (BH), *Izbucul din Vâlceaua* (AB), *Izbucul Galbenei* (CJ), *Izbucul Gura Apei* (AB), *Izbucul Juleşti* (BH), *Izbucul la Cămeniţa* (BH), *Izbucul Mătiseşti* (AB), *Izbucul Poliţei* (AB), *Izbucul Ponorului* (BH), *Izbucul Tăuz* (AB), *Izbucul Ursului* (BH) etc.;

[8] În limbajul de specialitate, numele generic al cavităţilor naturale poate fi unul simplu sau combinat din două apelative, în funcţie de înclinarea galeriilor: *peşteră* – majoritatea galeriilor sunt orizontale sau cu înclinaţie mică; *aven* – majoritatea galeriilor sunt verticale sau puternic înclinate; *peştera-aven* – începe cu galerii orizontale pentru ca, apoi, să se dezvolte mai mult pe verticală; *avenul-peşteră* – apar goluri care încep pe verticală, iar apoi dezvoltarea dominantă este pe orizontală. (https://ro.wikipedia.org/wiki/Pe%C8%99ter%C4%83 – site accesat la data de 04.05.2017). În cazul termenilor mai puţin cunoscuţi, vom menţiona şi definiţiile extrase de pe platforma dexonline.ro

[9] Sau combină termenii: *Avenul cu Arcadă de la Poiana Ponor* (Munţii Bihorului, BH), *Peşterile Arcada* (Munţii Retezat, HD), *Peştera Arcadei* (Munţii Bihorului, AB),

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4080 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-20 19:57:16 UTC)

nişă (intrând amenajat în peretele unei galerii de mină sau al unui tunel, care serveşte pentru adăpostirea lucrătorilor în timpul efectuării unor lucrări periculoase sau la trecerea trenului, precum şi pentru depozitarea unor materiale): *Marea Nişă* (BH);

poartă: *Poarta Mare din Piatra Şoimului* (BH);

ponor (formă de relief din regiunile carstice, aven, dolină sau microdepresiune, prin care apele de suprafaţă se scurg în subteran): *Ponorul Argilei* (BH), *Ponorul de la Calea Boilor* (CJ), *Ponorul de la Izvorul Fruncele* (BH), *Ponorul de la Lacul Negru* (BH), *Ponorul din Bârsa Cohanului* (BH), *Ponorul din Crestătura* (CJ), *Ponorul Firezul Rogojanului* (CJ), *Ponorul Înfundat din Vârtop* (CJ), *Ponorul Laurului* (BH), *Ponorul Mic cu Blocuri* (BH), *Ponorul Mic de deasupra Cetăţilor* (BH), *Ponorul Mic de după Deluţ* (CJ) etc.;

răsuflătoare (deschizătură de aerisire prin care un spaţiu închis comunică cu exteriorul): *Răsuflătoarea din Blidaru* (BH);

reţea: *Reţeaua Lumea Pierdută* (BH);

tunel: *Tunelul Mic* (CJ);

3. Analizând materialul pe care l-am avut la dispoziţie, constatăm că structura numelor de peşteri este una complexă. De autonomie structurală, apelativul *peşteră* dispune în foarte rare cazuri. În DTRO şi DTRM, toponimul *Peşteră* apare în următoarele situaţii (denumind cavităţi naturale şi, prin transfer onimic, şi alte obiecte geografice): *peşteră* – s.c. Polovragi, s. Costeni c. Tismana-Gj; s.c. Izverna, s. Noapteşa c. Şişeşti-Mh; s.c. Costeşti-Vl; *vale* –s. Gura Văii m. Drobeta Turnu-Severin-Mh; *pârâu* –s.c. Tismana-Gj; *sat* – AG, MH; *schit* s. Bistriţa c. Costeşti-Vl, metoh al mănăstirii Bistriţa, s.c. Moroieni-DB; *loc* – s. Măţău c. Mioarele-AG; *fâneaţă* – s.c. Vernești-BZ.

Majoritatea covârşitoare a denumirilor are însă o configuraţie plurimembră, cuprinzând de la construcţii simple (*Peştera Adâncă*-GJ, *Peştera Albastră*-TM, *Peştera Arcadei*-AB, *Peştera Balta*-MH, *Peştera Bisericuţa*-AB, *Peştera Ponorului*-BH, *Peştera Cizmei*-HD, *Peştera Clopot*-VL, *Peştera Cortului*-BH, *Peştera Dobreştilor*-AG etc.) şi compuse (*Avenul cu Dantelă*-BH, *Peştera de la Despicătură*-CS, *Peştera lui Duţu*-AR, *Peştera cu Fereastră*-AB, CS, *Avenul din Grind*-AG, *Avenul din Lăzuiu*-HG etc.) până la structuri perifrastice ample (*Peştera cu Aburi din Cheile Văii Vâlceaua*-AB, *Peştera cu Aluviuni din Valea Galbenii*-BH, *Peştera de la Colţul Pietrei Şoimului*-BH, *Peştera Corobana Mică de la Nord de Poarta lui Ionel*-AB etc.). Astfel, de la hiperonimul *peşteră* ia naştere un complex de hiponime, prin ataşarea unor substantive proprii (antroponime şi toponime) şi comune (entopice sau elemente aparţinând lexicului altor domenii), cu sau fără prepoziţii, adjective şi numerale, care expun la modul concret contextul motivaţional care a generat apariţia denumirilor. În câteva cazuri, apelativele care alcătuiesc denumirea fac parte, ambele, din terminologia ştiinţifică: *Peştera Lapiezurilor*[10] (Munţii Bihorului, BH), *Peştera cu Mofeta*[11] (Masivul Puciosu, HG),*Peştera cu Canion* (BH), *Peştera Diaclazei*[12] (AB, BH), sau îmbină sistemul ştiinţific cu cel popular: *Peştera Diaclazei de lângă Pârâul Colibii* (BH), *Avenul Diaclazei de la Obârşia Văii Izbucului* (CJ), *Peştera Diaclazei din Valea Plaiului* (BH).

Concluzii. Denumirile peşterilor se încadrează, în general, în tiparul denominaţiei populare atât în ceea ce priveşte alegerea surselor – numirea se face în acord cu perceperea trăsăturilor obiectului ori cu încadrarea lui în peisajul local, fixând o serie de experienţe, trăiri şi observaţii ale denominatorilor în legătură cu acesta –, cât şi alcătuirea lor internă (simplă,

[10]*Lapiez* – „formă de relief rezultată prin coroziunea rocilor solubile de către apele de şiroire”.
[11]*Mofetă* – „produs gazos, folosit în terapeutica bolilor pulmonare, reumatice şi ale circulaţiei sângelui, conţinând în principal dioxid de carbon, degajat în fazele finale ale activităţii vulcanice”.
[12]*Diaclază* – „crăpătură formată de-a lungul unui depozit de roci prin presiune sau prin răcire”.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4080 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-20 19:57:16 UTC)

compusă, analitică). Ele prezintă însă şi particularităţi denominative: frecventa utilizare a numeralului şi sporadică a unor litere ca mijloc de diferenţiere a numelor peşterilor aflate în imediată vecinătate.

BIBLIOGRAPHY

1. Bolocan, Gheorghe, Silvestru-Şodolescu, Elena, Burci, Iustina, Toma, Ion, *Dicţionarul entopic al limbii române*, Craiova, Editura Universitaria, vol I (A-M), 2009; vol. II (N-Z), 2010.
2. Burci, Iustina, *Structuri toponimice cu numerale*, în Analele Universităţii din Craiova. Seria Ştiinţe Filologice. Lingvistică, Anul XXXV, nr. 1-2, 2013.
3. *Dicţionarul toponimic al României. Oltenia* (DTRO), coord. prof. univ. dr. Gh. Bolocan,vol. 5 (O-R), Craiova, Editura Universitaria, 2004.
4. *Dicţionarul toponimic al României. Muntenia* (DTRM), coord. prof. univ. dr. Nicolae Saramandu, vol. 5 (N-P), Bucureşti, Editura Academiei Române, 2013.
5. Iordan, Iordan, *Toponimia românească*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1963.
6. *Micul dicţionar academic* (MDA), Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2002.
7. Toma, Ion, *101 nume de locuri*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2015.

SURSE ON-LINE

https://dexonline.ro/
https://ro.wikipedia.org/wiki/Listă_de_peşteri_din_România
https://ro.wikipedia.org/wiki/Pe%C8%99ter%C4%83

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4080 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-20 19:57:16 UTC)